

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНЬСЬКОГО»
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

14-15 грудня, 2022 р.

м. Одеса

***Всеукраїнська науково-практична
конференція
студентів та молодих вчених
із міжнародною участю***

Програма та матеріали виступів учасників

***ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ***

formation and development of knowledge economy and information society [Monograph]/ In 2 books. Book 2. Social-humanities and philosophical bases of knowledge economy and information society/ by H.Y. Kucherova, D.S. Pylevych, Zh.V. Kozhukhar, E.V. Karanfilova, A. A. Ovchatova-Redko, N.S. Mushynska, L.G. Yarenchuk, N.M. Rybka, L.M. Petrenko, O.A. Pilevich, O.M. Bukatova, I.A. Dolgolenko – Varna: International Academy of Information Science. 140 p. P. 89-100.

*Акімов Валерій,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
історико-філологічний факультет
Петінова Оксана, д. філос.н.,
професор кафедри філософії,
соціології та менеджменту соціокультурної діяльності,
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АБСУРДУ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФСЬКОГО ЕСЕ А. КАМЮ «МІФ ПРО СІЗІФА»)

Альбер Камю розглядав абсурд, як протистояння та конфлікт людини, яка прагне осмислити мовчазний Всесвіт і пізнати сенс життя. З цього маємо висновок: життя людини – абсурдне. Усвідомлення цього спонукає людину вибрати між самогубством або прийняттям.

Тема абсурду є актуальною і в наш час: мабуть, всім напрямкам вчинків людей та суспільних явищ характерна певна абсурдність, адже світ – непізнаваний і неосяжний. У філософському есе «Міф про Сізіфа» Альбер Камю зобразив абсурдність людського життя. Однак, щоб не уникати абсурду, ми можемо прийняти його і жити «за долею», так би мовити погоджуючись з абсурдністю буття. Сьогодні питання абсурду та його суті виникає і серед українців. Театр військових дій пробуджує залишки цього явища у суспільстві. Українці ставлять події війни, коли «брат йде вбивати брата», вершиною рівня абсурду та безглуздя. У ХХІ столітті, у час, коли науковий прогрес людства досяг своєї кульмінації, існує війна, що й виражає абсурдність людської думки.

Дослідники й професори з України доволі часто зверталися до питання абсурдності як такого: намагалися розкрити й обґрунтувати не тільки суть цього явища, а й знайти його відображення в суспільному бутті, творчості; наголошували на його актуальності. Зокрема О. Бучін розглядав «реальні ситуації абсурду, які узвичаїлися у сучасному суспільному бутті» [1, с. 9] Необхідністю стало осмислення абсурдних ситуацій та умов практичного виходу з них. Г. Фокович, доктор філологічних наук, визначав змістові риси поезики абсурду в українській літературі, зокрема в драматургії М. Куліша; виділяв «явище абсурдності у сенсі творчості» [5, с. 32].

Якщо ми звернемося до тлумачного словника, дізнаємося: «*абсурдом*» сьогодні найчастіше називають чиюсь неадекватну поведінку або незрозумілий вчинок, несправедливий розвиток ситуації, який обов'язково буде оцінено одразу ж негативно. Однак художній прийом «абсурд у мистецтві» зазвичай викликає сміх і посмішку на нашому обличчі, адже досягається він завдяки діалектичній єдності смішного-зображуваного і водночас абсурдного. Ми з величезною посмішкою слухаємо гумористичні тексти з нотками абсурду, із задоволенням ходимо в театр на вистави з таким підтекстом. Сьогодні найяскравішим проявом абсурдності нашого соціального буття стали війни, зокрема військова агресія РФ проти України. Ніхто і подумати не міг, що у XXI столітті, у світі новітніх технологій люди вирішуватимуть різнохарактерні питання відправленням ракет по п'ятсот тон до інших країн. Всі ці явища нашого сьогодення дістали окрему назву для основи філософії абсурду – «абсурдизм сучасної діяльності» [1, с. 16].

Абсурдизм як філософський напрямок виникає у Франції приблизно у другій половині XX ст. Це один із філософських напрямків, який вживається для характеристики невідповідності, несумірності особистісного існування людини і всесвіту. З цього зрозуміло, що світогляд такого складу міг викликати почуття тривоги, туги і провокувати на самогубство чи бунт.

Видатною у філософському вченні абсурдизму є постать Альбера Камю – французького романіста та філософа. Ще юнаком Камю записав у своїх нотатках: «Думають тільки образами. Хочеш бути філософом – пиши романи» [4, с. 2]. Його основними філософськими працями є: «Міф про Сізіфа» (1942), «Чума» (1947) та «Бунтівна людина» (1951) [2, с. 22-26]. Світогляд Камю має радикально-ірраціональний характер: він вважав, що весь світ – непізнаваний як такий, а людське життя є абсурдним і незрозумілим.

Камю абсурдом називав «метафізичний стан людини в світі» [4, с. 3]. Усі вираження буття людини – це суцільне абсурдне явище:

- *абсурдне життя;*
- *абсурдне самогубство;*
- *абсурдна свобода;*
- *абсурдна творчість і т.д.*

Такі головні тези простежуємо в одній із праць французького філософа, а саме – в його філософському есе «Міф про Сізіфа». Автор переконує читача в тому, що людське життя сповнене нісенітницями, непотрібними стражданнями, що закінчуються смертю (через нездійснення і абсурдність ідей). Ще на початку своєї праці Альбер Камю зауважує, що мова йтиме про «абсурдну чутливість, а не про філософію абсурду» [2, с. 11-12].

Людина абсурду. «Є тільки одна справді серйозна філософська проблема — проблема самогубства. Вирішити, варте чи не варте життя того, щоб жити, означає дати відповідь на основне питання філософії...», – такими словами починається «Міф про Сізіфа» Альбера Камю [3, с. 1-2]. Філософ стверджує, що абсурд може впливати на будь-яку людину, зокрема й на саму звичайну, яка

більш за всіх переймається сенсом буття. Проте абсурдність буття напряду залежить від нашого особистого світосприйняття. На відміну від філософів, які взагалі не визнають пізнаваності світу, Альбер Камю вважає його пізнаваним, але це пізнання завжди буде гіпотетичною теорією людської свідомості. Отже, пізнання світу і пізнання абсурду знаходяться у певному діалектичному зв'язку.

Камю вважає *Сізіфа* абсурдним героєм — останній сам котить свій камінь, він раз за разом досягає вершини гори і тому щасливий. Отже, доки людина не усвідомлює своєї долі, вона не усвідомлює й абсурду. Образ Сізіфа використано у творі як людину, що усвідомлює абсурдність світу і сама визначає власну долю. Абсурд же – це доля не лише таких як Сізіф. Як приклади філософ наводить трьох осіб:

- *Дон Жуана* — чоловіка, що кохається з багатьма жінками, не сподіваючись на майбутнє життя з ними; він живе «тут і зараз»;
- *Актора* — того, хто проживає життя інших людей, стаючи ким захоче;
- *Завойовника*, який шукає досягнень за життя, не сподіваючись на славу в пам'яті нащадків.

Наприкінці твору Камю наводить своє трактування давньогрецького та римського міфів про Сізіфа. Їх зміст полягає в тому, що Сізіф хитрощами лишився у світі живих, коли прийшов час помирати. За це боги покарали його: вічно він повинен був зачочувати величезний камінь на гору в підземному царстві Аїда, звідки той незмінно скочувався вниз, і все потрібно було починати спочатку. Боги вважали, що на світі немає нічого жахливішого, ніж важка і даремна робота. У Сізіфа немає надії на краще, його життя безглузде і важке.

Абсурдна творчість. Абсурдна людина повинна бути творчою, а її творчість — звільнена від повчань чи рамок. В цьому випадку автор просто зображує те, що бачить і переживає. У творчості відображається абсурд, і тим самим людина долає його. Тому сенс творчості – це пошук радощів у повсякденному житті.

Розглядаючи питання абсурдності буття, можемо провести паралель з українським мистецтвом, зокрема українською літературою. Певні риси абсурду знаходимо у творчості письменників кінця XIX століття, зокрема у комедіях Івана Карпенко-Карого «*Мартин Боруля*» і «*Сто тисяч*». Пафос твору «*Мартин Боруля*» визначає *сміх крізь сльози (гумористичний абсурд)*: заможний шляхтич Мартин Боруля в гонитві за примарним дворянством доводить ситуацію до абсурду і втрачає, по суті, здоровий глузд. Так само і в комедії «*Сто тисяч*»: головний герой на ім'я Герасим Калитка, визискувач повітового масштабу, користується усяким випадком, щоб добути «грошей, грошей і грошей». Це свідчить про те, що скупість і жадібність, доведені до абсурду, нівечать не лише душу, а й саме життя. Виникає риторичне запитання: чи варто вбачати високий сенс життя у жорстокій і нечесній погоні за надприбутками, які ти все одно залишиш, коли прийде смертний час?

Висновки. Отже, значення абсурду для кожного з нас різне, але все одно поняття безглузлого — ми розуміємо всі. У нашому житті для абсурду знайдено місце у різних напрямках. Якщо це протести у вигляді абсурдності одягу, зовнішності чи чогось іншого, то одразу можна почути негативні оцінки навколишніх. Абсурд у творчості, постановках, гумору чи поезії — це навпаки, позитивні коментарі та посмішка на обличчі. Ми – люди, часто не можемо зрозуміти, що саме для нас буде абсурдом. Основні погляди на це явище висунув французький філософ Альбер Камю. Усі вираження буття людини — це суцільне абсурдне явище: абсурдне життя, абсурдне самогубство, абсурдна свобода, абсурдна творчість. Філософ розглядає абсурд як самий очевидний факт людського існування. Усі ці тези та погляди Камю розглядає у своїй роботі «Міф про Сізіфа». Давньогрецький міф про хитрого царя Сізіфа показує усю суть абсурдності буття. Розглядаючи явище абсурду з боку реальності буття, ми не повинні забувати про його другу сторону – творчість. Яскравим прикладом тут виступає творчість українського драматурга Івана Карпенко-Карого, зокрема його комедій про світське життя українського населення ХІХ століття. Автор прагне донести до кожного ідею гумористичного погляду на абсурд.

Підсумовуючи усе вищесказане, хочеться вдруге наголосити на актуальності питання абсурдності буття у наш час, адже події, які відбуваються наразі у нашій країні, зокрема військова агресія з боку рф, повністю відображають зміст цього поняття. Абсурд та його суть неможливо однозначно визначити, проте для всього суспільства буде зрозуміло одне: *абсурд = безглуздя*.

Література:

1. Бучін О. Реальність абсурду в суспільному бутті. Київ, 2018. URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/20_2018/4.pdf (Дата звернення: 17.12.2022).
2. Камю А. ФІЛОСОФІЯ АБСУРДУ. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/1379/53/1/3/> (Дата звернення: 17.12.2022).
3. Камю А. Міф про Сізіфа // Міф про Сізіфа. LE MYTHE DE SISYPHE. Есе / Альбер Камю; [пер. з фр. О. Жупанський]. «Портфель». 105 с. Київ, 2015.
4. Камю А.: філософія абсурду. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13023/> (Дата звернення: 17.12.2022).
5. Фокович В. Поетика абсурду в українській драматургії першої половини ХХ століття (на матеріалі творів М. Куліша та І. Костецького). Київ, 2015.

*Аліханіді Олеся,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,*